

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Актуальні проблеми
вітчизняної
та всесвітньої історії**

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 36

Рівне – 2024

УДК 94(477) + 94 (100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : Зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 36. Рівне: РДГУ, 2024. 248 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Галуха Любов – кандидат історичних наук, професор (м. Рівне)

Давидюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Жарна Криштоф – доктор хабілітований в галузі історії,
професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Жилюк Сергій – доктор історичних наук, професор (м.Остріг)

Киридон Алла – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Майзнер Роберт – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Ченстохова,
Республіка Польща)

Соммер Ханна – доктор гуманітарних наук в галузі соціології, професор (м.Жешув,
Республіка Польща)

Степанков Валерій – доктор історичних наук, професор (м.Кам'янець-Подільський)

Стоколос Надія – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Троян Сергій – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Фісанов Володимир – доктор історичних наук, професор (м.Чернівці)

Чухліб Тарас – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник (м.Київ)

Шеретюк Валерій – кандидат історичних наук, професор (м.Рівне)

Шеретюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 12 від 28 листопада 2024 р.

**Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової
інформації: Серія КВ №15857-4329Р**

ISSN 2519-1942

Адреса редакційної колегії: 33028, м. Рівне, вул. Пластова, 31, корпус №5,
каб. 219, кафедра історії України РДГУ, тел. (067) 780-51-34

email: historical_conf_fhpsir@ukr.net <https://fipmv.rshu.edu.ua/>

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2024

ISSN 2519-1942

9 772519 194006

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Владислав Кравчук, Валерій Шеретюк

МИРНІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ РУСИ З ПОЛОВЕЦЬКОЮ ОРДОЮ.....7

Тетяна Пуха, Валерій Шеретюк

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ 1569-1648 РОКІВ.....14

Андрій Гурбик

СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА ВЕДЕННЯ ВІЙНИ В МІЛІТАРНИХ
НАРАТИВАХ ЮРІЯ НЕМИРИЧА 1630-х РОКІВ.....21

Олександр Крупка

ІСТОРИЧНІ ВИМІРИ ПОЛІТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ «КОЗАЦЬКОГО
НАРОДУ» ГЕТЬМАНЩИНИ.....32

Ірина Богданець, Валерій Шеретюк

КІЛЬКІСТЬ І ТИПОЛОГІЯ МІСТЕЧОК, ЇХ МІСЦЕ В СТРУКТУРІ
ВОЛИНСЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ
ХХ СТОЛІТТЯ.....41

Євген Куропаткін, Валерій Шеретюк

ДИВІЗІЯ УНР «ЗАПОРІЗЬКА СІЧ» ОТАМАНА ЮХИМА БОЖКА
У БОЯХ ЗА ЖМЕРИНКУ (1919 РІК).....52

Олена Максимчук, Валерій Шеретюк

ЗАГОСТРЕННЯ КОНФЛІКТУ МІЖ УКРАЇНСЬКИМИ
НАЦІОНАЛІСТАМИ ТА СОВЕТСЬКИМИ ПАРТИЗАНАМИ.....66

Тетяна Опанасюк

ВІЙНА ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СТАБІЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ:
НАСЛІДКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ПОДОЛАННЯ.....75

Едуард Опанасюк

РОЛЬ ДЕРЖАВНИХ СТРУКТУР У ФОРМУВАННІ КОНФЕСІЙНОГО
ПРОСТОРУ УКРАЇНИ.....86

Назар Корнійчук, Тетяна Карпунхіна

ВПЛИВ ІСТОРІЇ УПА НА СУЧАСНУ ДЕРЖАВНУ
ПОЛІТИКУ УКРАЇНИ.....96

Дмитро Ващук

ДВІ ВІЙНИ – ОДНА ІСТОРІЯ (ДО ПОЧАТКУ МОСКОВСЬКО-
УКРАЇНСЬКИХ ВОЄН 1500–1503 РОКІВ ТА 2014 – ... РОКІВ).....108

РОЗДІЛ II

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Mihai Burunciuc

MOLDOVA AND ITS INTEGRATION INTO THE REGIONAL
ECONOMY OF THE 16TH CENTURY.....113

Альона Кібиш, Степан Синяк

УТВОРЕННЯ НАЦИСТСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕХАНІЗМУ
КАРАЛЬНИХ ОРГАНІВ.....121

Дарина Татарин, Степан Синяк

ЖІНКИ У АРМІЯХ АНТИГІТЛЕРІВСЬКОЇ КОАЛІЦІЇ
1939-1945 РОКАХ.....133

Олександр Колодич, Степан Синяк

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В ПІВДЕННО
АФРИКАНСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ ЗА ПРЕЗИДЕНСТВА
НЕЛЬСОНА МАНДЕЛИ.....141

Єлизавета Бещук, Тетяна Опанасюк

ТРАНСФОРМАЦІЯ АВТОРИТАРНИХ РЕЖИМІВ У
ПОСТРАДЯНСЬКИХ КРАЇНАХ У ХХІ СТОЛІТТІ.....153

Бахтієр Амінов

ВІДНОВЛЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ І ЗБЕРЕЖЕННЯ
ЗНИКАЮЧИХ ВИДІВ РЕМЕСЕЛ.....159

РОЗДІЛ III

ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО, ІСТОРИОГРАФІЯ ТА КУЛЬТОРОЛОГІЯ

Микола Федоришин

КОНЦЕПЦІЯ СТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ІСТОРИКО-
КУЛЬТУРНОГО ЗАПРВІДНИКА «ДЕРМАНЬ» ІМЕНІ УЛАСА
САМЧУКА.....166

Андрій Слесаренко, Роман Михальчук

ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ ЗІБРАНЬ
УСНОІСТОРИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ В НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕННЯХ І ВИКЛАДАЦЬКІЙ ПРАКТИЦІ (НА ПРИКЛАДІ
ІНСТИТУТУ ВІЗУАЛЬНОЇ ІСТОРИЇ ТА ОСВІТИ ФОНДУ ШОА
УНІВЕРСИТЕТУ ПІВДЕННОЇ КАЛІФОРНІЇ, США.....173

Оксана Кундеус

РОЛЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ
В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....181

Тетяна Бородіна

ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ УСНОІСТОРИЧНИХ ДЖЕРЕЛ
КОЛЕКЦІЇ ЯХАД-ІН УНУМ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ГОЛОКОСТУ НА
ПОЛТАВЩИНІ.....194

Юрій Ліннік

КОНЦЕПЦІЯ ЛЮБОВІ У ФІЛОСОФСЬКІЙ СПАДЩИНІ
Г. СКОВОРОДИ ТА П. ЮРКЕВИЧА.....198

Таміла Герасимчук

РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ У РОЗБУДОВІ ТОЛЕРАНТНОСТІ
ТА ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....206

Дмитро Свиридон

ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ
У СТАРШІЙ ШКОЛІ.....220

Яна Лукашук, Степан Синяк

ПОНЯТТЯ ТА ПРИЧИНИ УВАГИ ДО КРИТИЧНОГО
МИСЛЕННЯ.....227

Михайло Жаб'юк, Степан Синяк

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПРОЦЕСІ ЗАСТОСУВАННЯ
МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ.....237

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....246

10. Pometun O. Entsyklopediia interaktyvnoho navchannia. Kyiv : B.v., 2007. 144 s.
11. Pometun O. Metodyka navchannia istorii v shkoli. Kyiv : Heneza, 2009. 327 s.
12. Pometun O. Formuvannia krytychnoho myslennia uchniv na urokakh z kursu za vyborom «Prava liudyny». Istoriiia v shkolakh Ukrainy. Kyiv, 2008, № 9. S. 5-7.
13. Rapaieva M. Metody navchannia istorii u vitchyzniani shkoli druhoi polovyny XIX — pochatku KhKh stolittia : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : spets. : 13.00.02 «Teoriia ta metodyka navchannia (istoriia ta suspilstvoznavchi dystsypliny)». Kyiv, 2007. 20 s.
14. Stil D. Metodychna systema «Rozvytok krytychnoho myslennia u navchanni riznykh predmetiv»: Pidhotovleno dlia proektu «Chytannia ta pysmo dlia rozvytku krytychnoho myslennia» / Naukovo-metodychnyi tsentr rozvytku krytychnoho ta obraznoho myslennia «Intelekt». Kyiv : Milenium, 2001. 162 s.
15. Sushko V. Rozvytok krytychnoho myslennia uchniv na urokakh istorii u vechirni shkoli: shliakh vyrishennia problemy. Istoriiia ta pravoznavstvo. Kyiv, 2006, № 27 (91). S. 3-5.
16. Terno S. Krytychne myslennia — suchasnyi vymir suspilstvoznavchoi osvity. Zaporizhzhia : Prosvita, 2009. 268 s.
17. Terno S. Krytychne myslennia: chervova moda chy nahalna potreba? Istoriiia v shkolakh Ukrainy. Kyiv, 2007, № 4. S. 13-15.

УДК 94 : [373.5.016 : 004] (07)

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПРОЦЕСІ ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ

Михайло Жаб'юк

Рівненський державний гуманітарний університет

Україна, 33028, м. Рівне, вул. Пластова 39

e-mail: mihajlozabuk@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5202-4971>

Степан Сняк

Рівненський державний гуманітарний університет

Україна, 33027, м. Рівне, вул. Пластова, 31

e-mail: stepansyniak@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6954-9892>

Стаття аналізує процес формування ключових компетентностей старшокласників через застосування мультимедійних засобів на уроках історії. Вивчається вплив інтеграції таких інструментів, як інтерактивні карти, відеоматеріали та презентації, на розвиток аналітичних, критичних і

комунікативних навичок учнів. Окрему увагу приділено методичним підходам до використання мультимедійних технологій для забезпечення високої ефективності навчання, що сприяє розвитку творчого потенціалу учнів, їх здатності до самостійного пошуку інформації та критичної оцінки подій. Дослідження також пропонує методичні рекомендації щодо впровадження мультимедійних інструментів у навчальний процес для досягнення високого рівня формування компетентностей старшокласників.

Ключові слова: мультимедійні засоби, ключові компетентності, історія, старшокласники, навчання, критичне мислення, педагогіка, методика.

The article analyzes the process of forming key competencies of high school students through the use of multimedia in history lessons. The impact of the integration of such tools as interactive maps, videos and presentations on the development of analytical, critical and communication skills of students is studied. Particular attention is paid to methodological approaches to the use of multimedia technologies to ensure high efficiency of learning, which contributes to the development of students' creativity, their ability to independently search for information and critically evaluate events. The study also offers methodological recommendations for the introduction of multimedia tools in the educational process to achieve a high level of competence of high school students.

The formation of key competencies of high school students through the use of multimedia tools in history lessons is determined by the need to adapt education to a constantly changing society based on the development of information technologies. Modern education should focus on the formation of not only knowledge, but also skills that allow students to successfully navigate in a rapidly changing world. An important tool for achieving this goal is multimedia technologies that activate students' cognitive activity, contribute to better assimilation of material and develop important competencies.

Key words: multimedia tools, key competencies, history, high school students, learning, critical thinking, pedagogy, methodology.

Формування ключових компетентностей старшокласників через застосування мультимедійних засобів на уроках історії визначається необхідністю адаптації освіти до постійно змінюваного суспільства, що базується на розвитку інформаційних технологій. Сучасна освіта має орієнтуватися на формування не лише знань, а й навичок, які дозволяють учням успішно орієнтуватися в світі, що швидко змінюється. Важливим інструментом для досягнення цієї мети є мультимедійні технології, що активізують пізнавальну діяльність учнів, сприяють кращому засвоєнню матеріалу і

розвивають важливі компетентності.

Мультимедійні засоби, зокрема інтерактивні карти, відеоматеріали, онлайн-ресурси, презентації та віртуальні екскурсії, стали незамінною частиною навчального процесу. Вони дозволяють не лише візуалізувати складні історичні події, а й стимулюють учнів до самостійного пошуку, аналізу та оцінки інформації. Вони сприяють розвитку критичного мислення, аналітичних здібностей та комунікаційних навичок учнів, допомагаючи їм глибше засвоїти навчальний матеріал.

Метою дослідження – є вивчення впливу мультимедійних засобів на формування ключових компетентностей старшокласників на уроках історії. Для цього визначено кілька завдань: проаналізувати роль мультимедійних технологій в історичній освіті, вивчити їхній вплив на розвиток таких компетентностей, як критичне мислення, аналітичні здібності, а також оцінити ефективність застосування мультимедійних засобів у навчальному процесі. Теоретична значущість роботи полягає в розширенні розуміння ролі мультимедійних засобів у формуванні компетентностей учнів та розробці методичних рекомендацій для вчителів історії.

Компетентнісний підхід в освіті передбачає, що навчання повинно орієнтуватися на розвиток умінь і навичок, необхідних для активної діяльності в різних сферах життя. Це включає критичне мислення, здатність до самостійного вирішення проблем, навички комунікації та колективної роботи, а також ефективне використання інформаційних технологій. Важливим аспектом є перехід від пасивного засвоєння матеріалу до активної участі учнів, що дозволяє їм розвивати різноманітні компетентності через інтерактивне навчання [8, с. 75].

Інтеграція мультимедійних засобів у навчальний процес є важливим етапом у розвитку ключових компетентностей старшокласників. Мультимедійні інструменти, такі як відеоматеріали, інтерактивні карти, презентації, віртуальні екскурсії та онлайн-ресурси, дозволяють значно покращити ефективність засвоєння історичного матеріалу та сприяють розвитку важливих навичок. Кожен з цих інструментів має свої особливості, що допомагають учням краще сприймати, осмислювати та застосовувати знання в реальних життєвих ситуаціях.

- **Відеоматеріали** сприяють створенню наочного уявлення про історичні події, що дозволяє учням краще зрозуміти контекст подій. Використання відео супроводжується коментарями, які допомагають розкрити складні аспекти

історії, а також дають змогу побачити історичні факти та події у динаміці, що підвищує їх емоційне сприйняття.

- **Інтерактивні карти** є важливим інструментом для візуалізації змін територіальних кордонів, руху військ та економічних чи політичних змін. Це особливо важливо для розвитку просторового мислення, адже учні мають змогу бачити, як географічні фактори впливають на хід історичних подій, що дозволяє краще розуміти взаємозв'язок між географією та історією.

- **Презентації** допомагають структурувати матеріал і подають його в чітко організованому вигляді, використовуючи графіку, діаграми та схеми, що сприяє кращому засвоєнню фактів. Крім того, створення презентацій дозволяє учням працювати з історичними темами на практиці, застосовуючи здобуті знання для оформлення та подання власних досліджень.

- **Віртуальні екскурсії** дозволяють учням «відвідати» історичні місця, побачити артефакти та пам'ятки культури, не виходячи з класу. Це не тільки робить навчання більш інтерактивним, але й емоційно насиченим, що сприяє глибшому розумінню подій. Віртуальні екскурсії також розвивають просторове мислення та допомагають учням поглибити знання з історії та культури [2, с. 5].

Мультимедійні засоби сприяють розвитку кількох важливих навичок, необхідних для успішного функціонування в сучасному світі.

1. **Критичне мислення.** Мультимедійні інструменти дають можливість учням аналізувати історичні події з різних точок зору, порівнювати джерела інформації та робити обґрунтовані висновки. Наприклад, відео- та документальні фільми дозволяють представити події з різних перспектив, що стимулює критичний підхід до матеріалу.

2. **Аналітичні здібності.** Використання інтерактивних карт і відео допомагає учням порівнювати історичні факти, аналізувати причинно-наслідкові зв'язки між подіями та розвивати аналітичне мислення. Це дозволяє формувати здатність до комплексного осмислення навчального матеріалу та бачення подій у більш широкому контексті.

3. **Розвиток комунікаційних навичок.** Мультимедійні технології активно сприяють розвитку комунікаційних навичок, оскільки учні активно взаємодіють з інформацією, презентують свої ідеї через мультимедійні засоби і працюють над груповими проектами. Це допомагає покращити навички публічних виступів, навчає працювати в команді, обговорювати складні питання та приймати колективні рішення. Створення навчального середовища, яке стимулює активну діяльність учнів, є важливим для розвитку їх когнітивних та соціальних навичок.

Мультимедійні засоби забезпечують інтерактивний підхід до навчання, що підвищує ефективність засвоєння матеріалу. Інтерактивні карти допомагають учням не лише ознайомлюватися з історичними подіями, але й візуалізувати їх, що значно полегшує розуміння контексту подій і сприяє кращому засвоєнню знань. Вони дозволяють учням простежити зміни в кордонах, переміщення військ, економічні чи політичні зміни, що відбувалися протягом історії [3, с. 30].

Історія, як наука, вимагає аналізу минулих подій, і відеоматеріали дозволяють додати емоційного забарвлення в навчальний процес, поглиблюючи знання учнів про значення конкретних історичних подій. Документальні фільми та короткометражні ролики можуть слугувати основою для обговорень, порівняння різних точок зору та критичної оцінки подій. Вони дають можливість учням побачити події в реальному часі, що дозволяє глибше зрозуміти їхню суть і наслідки [7, с. 17].

Презентації є важливим інструментом для структурованого подання інформації. Вони допомагають візуалізувати складні концепти та дають учням чітке уявлення про різні аспекти історичних подій, що сприяє кращому засвоєнню фактів. Презентації також можуть містити інтерактивні елементи, такі, як опитування або тести, що дозволяють учням активно взаємодіяти з інформацією під час уроку. Це сприяє розвитку навичок роботи з новими інформаційними технологіями, що є важливою частиною формування компетентностей [5, с. 23].

Методика інтеграції мультимедійних засобів у навчальний процес передбачає створення такого середовища, яке стимулює учнів до самостійного пошуку та аналізу інформації. Використання мультимедійних ресурсів допомагає забезпечити активну участь учнів у навчанні, не тільки передаючи знання, але й формуючи здатність до критичного осмислення матеріалу. Це дозволяє учням не лише отримувати інформацію, а й розвивати навички самостійного мислення та аналізу подій з різних точок зору.

Віртуальні екскурсії дозволяють учням «відвідати» історичні місця і побачити артефакти, що сприяє розвитку просторового мислення та соціальних навичок через обговорення побаченого. Інтерактивні карти, у свою чергу, дають можливість учням аналізувати зміни територіальних кордонів, спостерігати за переміщенням військ і вивчати, як географія та політика впливають на хід історичних подій. Це розвиває аналітичні здібності учнів та допомагає їм краще розуміти, як зміни в географії та політиці формували хід історії.

Проектна діяльність є важливим інструментом для розвитку комунікаційних навичок учнів. Створення мультимедійних проєктів, таких як презентації або відео, дозволяє учням не лише презентувати свої дослідження, але й формувати навички публічних виступів і командної роботи. Це важливо для розвитку навичок, які є необхідними для успішної участі в сучасному суспільстві.

Експериментальне дослідження показало значний позитивний вплив використання мультимедійних засобів на результативність навчання старшокласників. У дослідженні брали участь дві групи учнів: контрольна, де застосовували традиційні методи навчання, і експериментальна, де активно використовували мультимедійні технології. Основними інструментами оцінки ефективності стали стандартизовані тести, анкетування учнів і вчителів, а також оцінка результатів індивідуальних і групових проєктів. Для цього розроблено спеціальну шкалу оцінювання, що вимірює рівень сформованості ключових компетентностей, таких як критичне мислення, здатність до аналізу, комунікаційні навички та самостійне здобуття знань [1, с. 60].

Результати дослідження показали, що учні експериментальної групи продемонстрували кращі показники у порівнянні з контрольною групою у всіх аспектах оцінювання. Особливо виразною була різниця в розвитку критичного мислення та здатності до аналізу історичних фактів. Учні експериментальної групи більш ефективно оцінювали різні джерела інформації, порівнювали їх та робили обґрунтовані висновки на основі отриманих знань. Вони активно брали участь у обговореннях на уроках, що свідчить про покращення їхніх комунікаційних навичок [9, с. 100].

Зокрема, використання мультимедійних інструментів, таких як відео, інтерактивні карти, онлайн-завдання, дозволило учням не лише отримувати інформацію, але й активно взаємодіяти з нею, що сприяло глибшому розумінню навчального матеріалу. Застосування мультимедійних засобів стало стимулом для учнів до самостійної роботи, що є важливим аспектом у формуванні ключових компетентностей.

Аналіз результатів тестів і анкетування показав покращення в розвитку ключових компетентностей. Учні стали більш ретельно аналізувати факти, виявляти причинно-наслідкові зв'язки між подіями та порівнювати різні історичні джерела. Це було помітно при роботі з документальними фільмами та відеоінтерв'ю з істориками, що дозволяло учням глибше зануритися в контекст подій.

Що стосується аналітичних здібностей, учні, які працювали з

мультимедійними інструментами, показали кращі результати в оцінці складних історичних процесів. Використання інтерактивних карт допомогло їм краще зрозуміти вплив географічних факторів на хід історичних подій, що сприяло розвитку просторового мислення та здатності до стратегічного планування.

Зміни також спостерігалися в розвитку комунікаційних навичок. Завдяки використанню мультимедійних засобів, учні стали більш активними під час групових обговорень і проєктів. Вони не лише презентували свої роботи, а й взаємодіяли з однолітками, обговорюючи різні підходи до розв'язання завдань. Важливим аспектом цього процесу була робота з груповими презентаціями, що дозволило учням покращити навички публічних виступів і аргументації [10, с. 50].

Підвищився рівень самостійної роботи учнів. Мультимедійні засоби стимулюють до пошуку інформації, аналізу та створення власних матеріалів, що сприяє розвитку навичок дослідницької діяльності.

На основі проведеного дослідження можна запропонувати наступні методичні рекомендації для вчителів історії щодо впровадження мультимедійних технологій у навчальний процес:

1. Інтеграція мультимедійних засобів на всіх етапах уроку. Вчителям рекомендується використовувати мультимедійні інструменти не тільки для подання нового матеріалу, але й для закріплення знань і організації перевірок та тестувань. Інтерактивні завдання, такі як вікторини, тестування та аналіз історичних документів, допомагають учням активно взаємодіяти з інформацією.

2. Створення інтерактивних ситуацій для розвитку критичного мислення. Вчителям слід активно використовувати інтерактивні карти, відеоматеріали та інші мультимедійні засоби для створення ситуацій, що стимулюють учнів до аналізу, порівняння та оцінки подій. Наприклад, інтерактивні карти можна використовувати для порівняння змін територіальних кордонів під час історичних конфліктів або розвитку різних цивілізацій.

3. Використання проєктної діяльності для розвитку комунікаційних навичок. Важливо впроваджувати методи проєктної діяльності, коли учні працюють над створенням мультимедійних проєктів, таких як презентації, відео, постери. Це дозволяє учням не тільки презентувати свої дослідження, але й працювати в команді, обговорювати ідеї, шукати компроміси.

4. Навчання роботі з інформаційними технологіями та самостійним пошуком інформації. Вчителям необхідно навчити учнів ефективно використовувати онлайн-ресурси для пошуку інформації, що сприятиме

розвитку навичок самостійного навчання. Це також включає роботу з електронними бібліотеками, архівами та історичними базами даних.

5. Регулярна оцінка та корекція процесу навчання. Вчителі повинні регулярно оцінювати результати використання мультимедійних засобів і коригувати методику навчання відповідно до отриманих результатів. Це дозволить зберегти ефективність застосування мультимедійних інструментів і враховувати індивідуальні потреби учнів.

6. Підвищення професійної кваліфікації вчителів. Для ефективного впровадження мультимедійних засобів у навчальний процес вчителям необхідно постійно оновлювати свої знання та навички в сфері інформаційних технологій. Підвищення кваліфікації, участь у тренінгах і семінарах допомагають вчителям краще розуміти, як використовувати новітні технології в освітньому процесі [6, с. 120].

Отже, використання мультимедійних засобів на уроках історії стало важливим фактором у формуванні ключових компетентностей старшокласників. Застосування інтерактивних карт, відеоматеріалів і презентацій суттєво підвищує мотивацію учнів, робить процес навчання більш цікавим і доступним. Експериментальні дослідження показали, що мультимедійні технології сприяють розвитку критичного мислення, аналітичних здібностей і комунікаційних навичок. Учні, які працюють з мультимедійними засобами, краще аналізують інформацію, порівнюють джерела та роблять обґрунтовані висновки. Застосування цих технологій також підвищує рівень самостійної роботи, оскільки учні здатні ефективно використовувати онлайн-ресурси та самостійно здобувати нові знання. Таким чином, мультимедійні засоби є необхідним інструментом для покращення якості освіти та розвитку компетентностей, які потрібні для успішного функціонування в інформаційному суспільстві.

Джерела та література

1. Андрюшина Л., Савченко В. Сучасні педагогічні технології: від теорії до практики. Харків: Педагогічне товариство, 2021. 213 с.
2. Биков В., Пінчук О. Сучасні підходи до використання мультимедіа в навчанні. Київ: Вища школа, 2020. 150 с.
3. Гісем О., Мартинюк М. Використання мультимедійних технологій у навчанні історії. Київ: Інститут педагогіки, 2020. 50 с.
4. Гуревич Р., Кадемія М., Козяр М. Інтеграція ІКТ у шкільний процес. Харків: Педагогічна преса, 2019. 140 с.
5. Дубяга С. Використання інноваційних технологій в освіті. Львів: Львівський університет, 2021. 143 с.

6. Кожем'якина І. Мультимедійні засоби як фактор розвитку комунікаційних навичок учнів. Одеса: ОДУ, 2020. 250 с.
7. Кучерук О. Мультимедійні технології в контексті НУШ: теорія та практика. Київ: Школа, 2020. 126 с.
8. Пінчук О. Компетентнісне навчання та його вплив на старшокласників. Львів: Видавництво ЛНУ, 2021. 237 с.
9. Швачич Г. Розвиток критичного мислення через мультимедійні засоби на уроках історії. Київ: Академія, 2020. 260 с.
10. Янкович О., Кузьма І. Використання цифрових технологій у навчальному процесі історії. Київ: Мандрівець, 2022. 300 с.

References

1. Andriushyna L., Savchenko V. Suchasni pedahohichni tekhnolohii: vid teorii do praktyky. Kharkiv: Pedahohichne tovarystvo, 2021. 213 s.
2. Bykov V., Pinchuk O. Suchasni pidkhody do vykorystannia multymedia v navchanni. Kyiv: Vyshcha shkola, 2020. 150 s.
3. Hisem O., Martyniuk M. Vykorystannia multymediinykh tekhnolohii u navchanni istorii. Kyiv: Instytut pedahohiky, 2020. 50 s.
4. Hurevych R., Kademiiia M., Koziar M. Intehratsiia IKT u shkilnyi protses. Kharkiv: Pedahohichna presa, 2019. 140 s.
5. Dubiaha S. Vykorystannia innovatsiinykh tekhnolohii v osviti. Lviv: Lvivskyi universytet, 2021. 143 s.
6. Kozhemiakyna I. Multymediini zasoby yak faktor rozvytku komunikatsiinykh navychok uchniv. Odesa: ODU, 2020. 250 s.
7. Kucheruk O. Multymediini tekhnolohii v konteksti NUSH: teoriia ta praktyka. Kyiv: Shkola, 2020. 126 s.
8. Pinchuk O. Kompetentnisne navchannia ta yoho vplyv na starshoklasnykiv. Lviv: Vydavnytstvo LNU, 2021. 237 s.
9. Shvachych H. Rozvytok krytychnoho myslennia cherez multymediini zasoby na urokakh istorii. Kyiv: Akademiia, 2020. 260 s.
10. Iankovych O., Kuzma I. Vykorystannia tsyfrovyykh tekhnolohii u navchalnomu protsesi istorii. Kyiv: Mandrivets, 2022. 300 s.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

1. **Амінов Бахтієр** - кандидат історичних наук, доцент Кокандського державного педагогічного інституту (Республіка Узбекистан)
2. **Burunciuc Mihai** - PhD student, Doctoral School of Humanities and Education of the State University of Moldova (Republic Moldova)
3. **Бещук Єлизавета** – здобувач в/о ступеня «Бакалавр» Рівненського державного гуманітарного університету
4. **Богданець Ірина** – здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
5. **Бородіна Тетяна** - старший викладач кафедри історії Національного університету «Києво-Могилянська академія», випускниця Докторської школи імені родини Юхименків НаУКМА
6. **Ващук Дмитро** - кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Інституту історії України НАН України
7. **Герасимчук Таміла** - кандидат історичних наук, доцент, професор кафедри політології та міжнародних відносин Рівненського державного гуманітарного університету
8. **Гурбик Андрій** - кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Інституту історії України НАН України
9. **Жаб'юк Михайло** – здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
10. **Кібиш Альона** – здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
11. **Колодич Олександр** – здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
12. **Корнійчук Назар** – здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
13. **Кравчук Владислав** – здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
14. **Крупка Олександр** - кандидат історичних наук, доцент кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування
15. **Кундеус Оксана** – кандидат політичних наук, доцент кафедри політології та міжнародних відносин Рівненського державного гуманітарного університету
16. **Куропаткін Євген** – здобувач в/о ступеня «Бакалавр» Рівненського

державного гуманітарного університету

17. **Ліннік Юрій** – кандидат філософських наук, доцент кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін КЗВО «Рівненська медична академія»
18. **Лукашук Яна** - здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
19. **Максимчук Олена** - здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
20. **Михальчук Роман** – кандидат історичних наук, професор, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету
21. **Опанасюк Едуард** - здобувач ступеня PhD, спеціальності «Релігієзнавство» Рівненського державного гуманітарного університету
22. **Опанасюк Тетяна** - кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та міжнародних відносин Рівненського державного гуманітарного університету
23. **Пуха Тетяна** - здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
24. **Свиридон Дмитро** - здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
25. **Синяк Степан** – кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету
26. **Слесаренко Андрій** – кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету
27. **Татарин Дарина** - здобувач в/о ступеня «Магістр» Рівненського державного гуманітарного університету
28. **Федоришин Микола** - завідувач літературного музею Уласа Самчука комунального закладу «Рівненський обласний краєзнавчий музей» Рівненської обласної ради
29. **Фьольдварі Шандор** - df.phil., науковий співробітник, викладач балтійських досліджень Університету м. Дебрецен (Угорщина)
30. **Шеретюк Валерій** - кандидат історичних наук, доцент, професор кафедри історії України Рівненського державного гуманітарного університету

ISSN 2519-1942

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

ВИПУСК 36

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **Валерій Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **Лариса Федорук**

Обкладинка – **Григорій Волохов**

Підписано до друку 29.11.2024 р. Папір офсетний.

Гарнітура «Times New Roman».

Наклад 300. Зам. № 243/1. Ум. друк. арк. 11,19.

ISSN 2519-1942

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Рівненський державний гуманітарний університет. Збірник наукових праць. Випуск 36. Рівне, 2024. 248 с.

УДК 94(477) + 94(100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2024